

GIZARTE EKINTZA SEKTOREKO LAN BALDINTZEI BURUZKO ARARTEKOAREN TXOSTENA. TXOSTENAREN AURKEZPENA EUSKO LEGEBILTZARRAREN GIZA ESKUBIDEEN BATZORDEAREN ETA HERRITARREN ESKAEREN AURREAN

Vitoria-Gasteiz, 2008ko urriaren 30a

Joan den ekainaren 11n orri hauetan aurkezten den txostena eman nion legebiltzarreko lehendakariari. Urtebete baino gehiago eman dugu ezohizko txostena lantzen. Bertan hirugarren sektorea deritzon lan egiten duten 20.000 profesionalen inguruko lan baldintzak aztertu ditugu.

Ez da ohikoa Arartekoa bezalako erakunde batek, bere eginkizuna pertsonen eskubideak bermatzea eta Administrazioa kontrolatzea izanik, horrelako gai baten inguruko txosten berezia egitea, itxuraz behintzat, gaia sindikatuei edo enpresei baitagokie.

Horregatik, derrigor laburra izan behar duen azalpen honetan, lehenik eta behin txosten hau egitera eraman gaituzten arrazoiak zehaztuko ditugu eta baita zenbait ezaugarri eta muga ere. Bigarrenik, bereziki aipagarriak diruditen sektoreko zenbait datu nabarmenduko ditut. Azkenik, gure ikuspegitik funtsezkoenak diruditen arazoak eta hobetzeko proposamen edo gomendioak azpimarratuko ditut.

- **Arartekoa gai hau aztertzerako daramaten testuingurua eta arrazoiak**

Egun, bazterkeria arriskuan dauden pertsonak, babesgabetasun egoeran dauden adingabekoak, pertsona ezgaituak edo mendetasun handi nahiz txikia duten adinekoak bezalako sektore hain esanguratsuen gizarte arretarako gure Komunitatean jarritako zerbitzu eta baliabideen zati handi bat gizarte ekimenezko elkarte edo erakundeek kudeaturikoa da. Horretarako, laguntza ekonomikoak jasotzen dituzte hainbat administrazioen eskutik (Eusko Jaurlaritzako sailetatik, foru aldundietako sailetatik udal eta mankomunitateetatik...).

Horrela, bada, lankidetzat dago eremu publikoaren eta pribatuaren artean; askotan, ordea, lankidetzat hori ez da behar lukeen bezain argia izaten edo ez da behar beste arauturik egoten.

Arartekoak hainbatetan jorratu izan du errealitate hori, neurri batean edo nolabaiteko zeharkakotasunarekin bai behinik behin. Hurrengoetan, adibidez:

- Ezohiko txosten ezberdinetan (adingabe lege-hausleak, babesik gabe dauden adingabeak, bakarrik dauden adingabeak, ezgaituen laneratzea...).
- Gatazken ondotik hasitako ofiziozko jardueretan, adibidez bere garaian Gipuzkoako adingabe atzerritarren zentroetan sortutakoak.
- Gomendio orokorretan (Gizarte Ongizatearen eta elkarteen arteko hitzarmenei buruzkoak, gizartearen alorrean lan egiten duten elkarteei emaniko laguntzen deialdiei buruzkoetan...).
- Zerbitzu eta baliabide ezberdinei eginiko bisitetan eta horiek ohiko txostenetan islatzerakoan...

Txosten honetan, helburua gaia sakontasun handiagoz aztertzea izan da, eta, aldi berean, osotasunaren ikuspegia eskaintzea, hainbat arrazoi direla eta bereziki interesgarria dirudien une honetan:

- Badirudi sektorea hobetzearen aldeko apustu handiagoa dagoela (politikoa, aurrekontuetakoa)
- Eztabaida jazotzen ari da gizarte zerbitzuen etorkizunaren gainean, eta posible da Legea ere aldaraztea Legebiltzar honetan.
- Mendetasun egoeran dauden pertsonen arretarako legeak eta haren garapenak baliabide berriak eskatuko dituzte.
- Lurralde edo sektore batzuetan akordioak lortzen eta lan hitzarmenak sinatzen ari dira, eta horiek sektoreari eragiten diote...

Bestetik, etengabe hazten ari den sektorea da eta azken urteotan garapen nabarmena izan du. Gauzak horrela, CIDECen 2002ko datuen arabera, Gizarte ekintzaren irabazi asmorik gabeko sektoreak 520 milioi euroko urteko aurrekontua mugitzen zuen jada EAEn. Hori, gutxi gorabehera, Euskadin sortutako BPGdaren % 1,4 zen. Lanaldi osoaren pareko lanari dagokionez, ordaindutako lan bolumen osoa 15.450 lanpostukoa izan zen, hau da, Erkidegoko lan osoaren % 1,9.

Gizarte Ongizatearen Euskal Kontseiluak erabilitako orain dela gutxiagoko beste datu batzuk diote EAeko Gizarte ekintzaren irabazi asmorik gabeko sektorean 1.569 erakunde egongo liratekeela, eta bertakoak izango liratekeela 181.185 pertsona. 18.612 pertsonak soldatapean egiten zuen lan sektorean, eta 57.846 pertsona, berriz, boluntario modura aritzen zen, ordainsaririk jaso gabe.

Gaur egun 80.000 langilek osatzen duten sektoreaz ari gara eta horietatik 20.000k lan ordaindua dute eta lanaldi osoan aritzen dira. Esku-hartzeko sektorea, gehienbat elkarte eta fundazioek osatzen dute eta, neurri handiagoan edo txikiagoan, 180.000 pertsona baino gehiago daude horiekin lotuta (boluntarioak, kideak...). Sektoreak ehunka baliabide kudeatu eta milaka pertsona artatzen ditu eta horietako gehienak bereziki ahula den egoeran daude.

Aitzitik, hori horrela izanda eta eragin sozioekonomiko handia izanda ere, Gizarte ekintzaren Hirugarren Sektorea ez dago egun oraindik oso arauturik. Hurrengo alderdiek eragina dute horretan:

- Gizarte zerbitzuetara iristea eskubide subjektibo modura ez hartzea.
- Eskubide hori bermatuko duen eta edukiz beteko duen gizarte zerbitzuen zerrenda argia ez izatea.
- Gizarte zerbitzuak emateari buruzko gaien dagoen lankidetzaren publiko-privatua behar bezala definiturik ez egotea edo eskasa izatea.

Egoera horren eragina ez da bakarrik milaka pertsonaren lan baldintzetan islatzen, zerbitzuaren kalitatean eta programen jarraitasunean ere baduelako eraginik. Arrazoi horiek guztiak direla-eta heldu zion Ararteko erakundeak txostenaren gaiari.

- **Egindako lanaren ezaugarriak eta mugak**

Esan dudanez, oso sektore zabala eta anitza da. Hori dela eta, txosten hau egiterakoan beharrezkoa iruditu zaigu eremua mugatzea, lehentasunezkoztat iruditu zaizkigun gaiei eta, alderatuz gero, okerren iruditu zaizkigun sektoreei arreta emanaz.

Informazio iturri nagusia elkarteak berak edo sektorean lan egiten duten erakundeak izan dira. Horretarako, oso datu base zabaletik abiatu ginen, hain zuzen ere Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Sailak erabilitakoa. Hura sailkatu egin zen guztira 898 erakunde aukeratu ziren, eta haiei azterketaren oinarria izango zen galdera-sorta bidali zitzaien.

Gizarte Ongizatearen Euskal Kontseiluko datuen eta hemen aipatzen direnen artean aldea dago. Horren arrazoia, funtsean, lehenengoarenak Hirugarren Sektore osoari dagozkiela da eta bigarrenarenek Gizarte Ekintza arloko Hirugarren Sektoreari egiten diote erreferentzia. Gainera, egindako baheketek azterketaren xede ez diren erakundeen multzotik horiek baztertzeko balio izan du (forma juridiko bikoitza duten erakundeak, adibidez, edo birkontratututako erakundeak).

Galdera-sorta jaso zuten 898 erakundeetatik 293k erantzun zuten (heren batek), eta horrek konfiantza maila altua eskaintzen du lortutako emaitzen gainean.

Horrela, bada, txosten honetan bildutako datu kuantitatibo guztiak (normalean taula edo grafiko modura) galdera-sortari erantzun zioten 293 erakundeen laginekoak dira.

Galdera-sorten bitartez bildutako datu kuantitatiboekin batera, ordea, esfortzu nabarmena egin da parte hartu duten agente ezberdinen informazio kualitatibo guztiak biltzearen alde:

- Administrazio ezberdinen arduradunak (elkarrizketen bitartez).
- Ordezkarri sindikalak (elkarrizketen bitartez).
- 60 erakunde ingururen ordezkariak (sei eztabaida talderen bitartez, bi lurralde historiko bakoitzeko, eta sakontasunez egindako bi elkarrizketa bereziki interesgarriak diren bi erakunderi).
- Funtsezko pertsonak edo adituak (Delphi galdera-sorten bitartez).

• **Zenbait datu aipagarri**

Aztertutako datu guztietatik (txostenak 70 grafiko baino gehiago eta 100 datu taula baino gehiago biltzen ditu), jarraian bereziki aipagarriak iruditzen zaizkidan batzuk eskainiko ditut:

1. Erakundeak, horien banaketa, izaera juridikoa edo beren jardueraren xede den biztanleriako azpitaldea...
2. Erakundeen garrantzi ekonomikoa eta horien finantzaketa bideak.
3. Administrazioarekiko duten harremana eta horren inguruan egiten duten balorazioa.
4. Sektorearen lan esparrua eta ordainsariaren truke bertan lan egiten duten pertsonen lan baldintzak.

1) Hona hemen sektoreko erakundeei buruzko zenbait datu orokor:

Gizarte ekintza arloko Hirugarren Sektoreko erakunde gehienak euskal hiriburuetan eta haien zonalde metropolitarretan kokatzen dira. Portzentajea are altuagoa da profesionalizatutako erakundeak bakarrik kontuan hartzen badira (ikerketa honetarako garrantzitsuenak). Horiek guztien % 78 hartzen dute. [→ G 3]

Jardueraren eremu geografikoa probintzia edo udalerrria da gehienetan, eta gehien erabiltzen den forma juridikoa irabazi asmorik gabeko elkartearena da (erakundeen hiru laurenak baino gehiago). Aldiz, profesionalizazio handieneko erakundeak gizarte ekimenezko kooperatibak, fundazioak eta federazioak dira hurrenez hurren. [G 4 eta G 5]

Gizarte ekintza arloko Hirugarren Sektoreko erakundeek Gizarte zerbitzuetan, batez ere helduei (% 47,1), hirugarren adinekoei (% 19,1) eta gazteei (% 16,5), ezgaitasunari uztartutako egoerak bizi dituztenei (% 43,7) eta gizarte bazterkerian daudenei (% 37,6) eskaintzen diete arreta. [G 10 eta G 11]

Profesionalizatutako erakundeen artean, % 65,1ek hitzarmen bat edo beste sinaturik du. Gainerako % 31,8k –ez du inolako hitzarmenik– langileen % 13,6 bakarrik hartzen dute, hau da, tamaina txikieneko erakundeak dira arautze maila baxuena agertzen dutenak. [G 14]

Hitzarmen horiek normalean lurralde historiko bakoitzari aplikatzen zaizkio, eta Gizarte ekintzakoa (Bizkaian aplikatzen da) eta Bulegoena (Bizkaia eta Gipuzkoan) dira erakunde mailan ohikoenak, ez, ordea, lanpostu mailan. [G 15]

Bizkaiko hitzarmen nagusia (hura aplikatzen duen erakunde profesionalizatu kopuruagatik, ez lanpostu bolumenagatik) Gizarte ekintzarena da (erakundeen % 33,3). Aldiz, Araban oso kopuru altuetan daude hitzarmenik gabeko erakundeak. Arrazoia tamaina txikieneko erakunde gehien dituen lurralde historikoa izatea da. Hala eta guztiz ere, Haur, gazte eta familia hitzarmena agertzeak zentzu horretako aldaketak ekartzea espero izan daiteke. Gipuzkoak ere hitzarmenik gabeko erakunde proportzio altua agertzen du (% 30). [G 17]

2) Erakundeen garrantzi ekonomikoa eta horien finantzaketa bideak:

Fondoen hornitzaile nagusia (eta zenbaitetan bakarra) Herri-administrazioa da (fondoan % 71,6), bai diru-laguntzen bitartez (% 57,3), bai hitzarmen eta

kontzertazioen bitartez (% 14,3). Gizarte mezenasgoak edo erakunde pribatuek egindako ekarpenek (enpresa korporazio handiek edo bankuen gizarte ekintzek eginikoak adibidez) hasieran dagoen bidea eratzen dute. [G 30]

Gizarte ekintza arloko Hirugarren Sektoreko erakundeek 2005ean kudeatutako aurrekontua baino % 12,3 gehiago kudeatu zuten 2006an. Ondorioz, etorkizunari dagokionez baikorrak izan daitezke (erakundeen % 44,2k uste du eskura egongo den kopuruak gora egingo duela etorkizunean). Uste horretakoak dira batez ere profesionalizazio maila altuenekoak. [G 28]

Hitzarmen motaren arabera, berezko hitzarmena dutenak dira diru kopuru altueta kudeatzen dutenak (tamaina handienekoak izatean), guztiaren % 60,3rekin. Gizarte ekintza (% 17,2) eta Hirugarren adina (% 8,3) garrantzitsuak dira ere banaketa honen barruan. [G 25]

Horrek guztiak azaldu egiten du sektoreko aurrekontu osoaren bolumen oso altua irabazi asmorik gabeko sarearen zati txiki batek kudeatzen duela: langile eta erabiltzaile kopuru garrantzitsua duten erakunde oso profesionalizatuak. [G 27]

Inguruabar horrek argitu egiten du estatu mailan agertzen den joera: erakunde ugari egon arren, guztietatik gutxi batzuk bakarrik dira baliabide kopuru handia biltzen dutenak, eta horietako asko ezgaitasunaren azpisektorean kokatu ohi dira. Ondorioz, erakundeen atomizazio handia eta erakunde gutxi batzuetan baliabide pilaketa handia agertzen dira aldi berean.

3) Administrazioarekiko duten harremana eta horren inguruan egiten duten balorazioa:

Orokorrean, Administrazioarekiko harremana emankorra da, nahiz eta ohikoagoa den harreman ekonomikoa izatea teknikoa baino. Horrek agerian uzten du erakunde batzuk jasotako fondoek bitartez bakarrik daudela harremanetan Administrazioarekin.

Solaskide nagusiak aldundiak eta udalak dira, jarduera eremu nagusia udalerria eta lurraldea direlako eta gizarte esparruko eskumen gehienak administrazio horien eskuetan daudelako. [Taulak 39 eta 40]

Eusko Jaurlaritzak eta Gobernu Zentralak batez ere harreman eskasa agertzen dute Gizarte ekintza arloko Hirugarren Sektorearekin –maila teknikoan nahiz ekonomikoan–.

Aitzitik, alde handiak daude Administrazioarekiko harreman ekonomikoaren arabera: harreman sistema modura kontzertazioa edo hitzarmena dutenek harreman positiboagoa dute diru-laguntzen bitartez funtzionatzen dutenen aldean. Izan ere, azken kasu horretan urtea oso aurreratua egon arte ez dute jakiten jarduerak garatzeko fondoak dituzten edo ez eta, ondorioz, lortutako fondo horien zati bat kredituak ordaintzeko erabili behar dute.

Edonola ere, harreman modua edozein izanda ere (kontzertazio, diru-laguntza edo hitzarmen bidez izan), erakundeek ez dute epe luzerako lan ikuspeirik. Ondorioz, benetako zailtasunak izaten dituzte lan talde egonkorak sortu eta mantentzeko, eta zenbaitetan txandakatze pertsonal altua bizi izaten dute.

Maila ekonomikoan, kexa edo aldarrikapen nagusiak zerikusia du finantzaketa eskuratzeko zailtasunak sumatzearekin. Horrek etengabeko segurtasun eza eragiten die erakundeei bi arrazoi direla-eta, nagusiki hauek:

- Batetik, diru-laguntzak emateko izaten diren atzerapenak (horrek eragiten du ordainketak irregularrak izatea eta urteak aurrera egin ahala jasotzea, jarduerak zuzendaritza batzordeen ondasun pertsonalekin abalatu behar izateraino ere iritsiz.

Are larriagoa da egoera kontuan hartuz gero emandako diruaren zati bat kredituen interesak ordaintzera zuzentzen dela amaieran).

- Bestetik, fondoak esleitzeko epea urtekoa izatea (horiek diru-laguntza, hitzarmen edo kontzertazio bidezkoak izan alde batera utzita). Horrek sektorean txandakatzeak areagotzea ekartzen du, lanean hartutako pertsonak segurtasun falta bizi dutelako eta zaila delako erakundeen aldetik kontratu mugagabeak sinatzea lortzea.

Maila teknikoan argitasun gutxiko irizpideak ikus daitezke hitzarmenak sinatzerakoan –Hirugarren Sektoreko zati baten arabera–. Izan ere, zenbaitetan lehentasunak aldatu egiten dira gobernuan dauden alderdi politikoak (edota pertsonak berak) aldatzearekin batera.

Sektorean diru-sarrera gehienak Administrazioetik datoz, nahiz eta lan baldintzen negoziazioan agertu ez eta erakundeen barruan ugazaba modura eratzeko oraindik nolabaiteko kontrakotasunak azaldu. Administrazioen eta erakundeen artean elkarrekiko mendetasuna dago, Administrazioak haiek behar dituelako zerbitzu publikoak hornitzeko eta haiek herri erakundeen finantzaketa behar dutelako zerbitzu horietarako fondoak lortzeko. Horrek zenbaitetan tentsio egoera sorrarazten du, Administrazioak kostu gutxiagoko zerbitzuak lortzen dituelako, nahiz eta kontrol gutxirekin, eta Hirugarren Sektoreak zerbitzu ugari kudeatzen dituelako, baina ahultasun edo egonkortasun faltako egoeran.

4) Sektorearen lan esparrua.

Gizarte ekintza arloko Hirugarren Sektorea beste ekoizpen sektore batzuk baino feminizatuago dago, eta emakumeen presentzia nagusitzen da ordaindutako lanean nahiz boluntario gisa eginikoan. [G 31]

Ordaindutako langileak berezko hitzarmenetara, Gizarte ekintzakoetara eta Hirugarren adinekoetara atxikita daude nagusiki. Bulegoena autoenpleguko nitxo txikiak eta elkarte moduko forma juridikoa duten enpresak biltzen dituen hitzarmena da. Hitzarmenik gabeko erakunde portzentajea ere badago (% 13 baino gehiago). [G 35]

Gizarte ekintza arloko Hirugarren Sektoreak soldata baldintza eskasagoak agertzen ditu orokorrean, ekoizpeneko merkatu pribatuak edo zerbitzuen bezalako beste eremu batzuen aldean. Hala eta guztiz ere, azpisektorearen, hitzarmen motaren eta Administrazioarekiko harremana eratzeko bidearen arabera barne alde handiak sumatzen dira. [Taula 48]

Orokorrean, Ezgaitasunaren azpisektoreko erakundeek Gizarte ekintzako azpisektorekoek baino baldintza hobekak dituzte (neurri txikiagoan Hirugarren adina), berezko hitzarmena duten erakundeak direlako (soldata altuagoekin, osasuna zaintzeko plana eta lan arriskuak prebenitzekoa erabat betez, prestakuntza plan zabalak izanez, lanegun orekatuak eta abar), Administrazioarekiko harreman modu egonkorragoekin batera (diru-laguntzei uztartutako harremanak izan gabe, adibidez).

Orokorrean, nagusi diren kontratuak iraupen luzekoak dira, nahiz eta, paradoxikoki, txandakatze altua ere badagoen. Horren arrazoia, erakundeek eskaintutako baldintzak baino, lanean daudenen etorkizuneko ikuspegia bera izaten da (finantzaketa moduak urtetik urtera ikustean –horrek dakarren ezegonkortasunarekin–, askotan etorkizuna sektoretik kanpo bilatzen dute). Hori bereziki deigarria da Gizarte ekintzaren azpisektoreko erakunde jakin batzuen artean, diru-laguntzen menpekoak direlako. [G 41]

Gizarte ekintzaren sektorean lan egindako asteko batez besteko ordu kopurua 37,5ekoa da, nahiz eta talde garrantzitsuak dauden gaineratik nahiz azpitik. Edonola ere, 31 orduetik 40 ordura bitarteko tartek lanean hartutako pertsonen % 90 hartzen du. Modu berean, urtean lan egindako batez besteko ordu kopuruaren balioa 1.670koa bada ere, lan egiten duten pertsonen talde nagusiak 1.501etik 1.900 ordura doan tartea agertzen dute (ia % 74k), nahiz eta urtean 1.500 ordu baino gutxiago lan egindako pertsona talde garrantzitsua ere badagoen. [G 43]

Aparteko orduei dagokienez, erakundeen % 17,8k onartu egiten dute egiten dituztela baina ordu kopuru eskasean (kontsultatutako erakundeen % 64,5ek diote urtean aparteko 200 ordu baino gutxiago egiten dituztela). Inguruabar horren arrazoia, besteak beste, sektorean lana lanbide gisa garatzeagatik edo boluntario moduan aritzeagatik eskainitako dedikazioaren muga lausoa izan daiteke. [G 45]

Lanaldi ohikoena lanaldi osoa da (sektorean lan egiten dutenen % 70ek dute), nahiz eta lanaldi erdiko kontratua dutenak ere esanguratsuak diren (% 22,6). Kontratu motan gertatzen ez zen bezala, lanaldi motan alde nabarmenak sortzen dira sexua ren arabera. Izan ere, gizon gehienek lanaldi osoan egiten dute lan (% 86,5)–lanaldi erdiko kontratua gutxiengoak du–, eta emakumeek lanaldi erdiko edota ordukako tasa garrantzitsuagoa agertzen dute (% 27,6 eta % 10, hurrenez hurren). [G 56]

Sektoreak, normalean, antzintasunagatiko osagarria onartzen die erakundeetan soldatapean lan egiten duten pertsonen (erakundeen % 56,5). Hala eta guztiz ere, eztabaida bikoitza sorrarazten duen osagarria da, ez delako herri-administrazioek finantzaketa ereductan onartu ohi duten elementua izaten, eta kudeaketa maila batzuetan onura ekonomiko hori kritikatu egiten delako. Ondorioz, ez da ulertzen bere horretan lanari erantsitako balioa izatea, prestakuntza, benetako ekoizpena eta abar bezalako beste elementu batzuei uztartutako zerbait izan beharrean. [G 57]

Laneko osasunaren eremuan polarizazio nabarmena dago osasuna zaintzeko eta lan arriskuen prebentziorako planei dagokienez. Izan ere, erakundeek urteko berrikuspenak egiten dituzte bi eremuetan edo ez da horrelakorik egiten. Erdibidean geratzen diren aukerak ez dira oso adierazgarriak. Oso argi ikusten da tamaina handieneko erakundeak direla bi betebeharrak betetzearena egunerokotasun handiagoz zaintzen dutenak eta tamaina txikienekoak, berriz, zailtasun gehien dutenak.

Laneko baja ohikoenak aldi baterako laneko ezintasunarenak dira % 64rekin. Atzetik amatasunekoak (% 22) eta lan istripuena (% 14) ditu. Baja egitura hori

sektoreak berezkoak dituen baldintzen araberakoa da: Eskakizun fisiko (Hirugarren adinean eta Ezgaitasunean, adibidez) eta psikiko (Gizarte ekintzan, besteak beste) altuko lanbideak dira eta emakume eta gazte kopuru altua dago. Orokorrean, konplexua izaten da baja betetzea, bai baliabide ekonomikoak falta izateagatik, bai lanpostuen eskakizunak ugariak eta espezializazio maila altukoak izateagatik. [G 62]

Egindako prestakuntza txikia da, bai eskaintza zehatza falta izateagatik, bai kostuagatik. Edonola ere, prestakuntza prozesu estandarizatuenak tamaina handieneko erakundeetan eta Ezgaitasuna eta Hirugarren adina azpisektoreetan kokatzen dira, tamainagatik, epe luzerako aurreikuspen eta plangintza gaitasunagatik eta prestakuntza eskaintza egokiagatik. [G 68]

Erakundeek ez dute enpresa kulturarik (eta ez dute paper hori hartu nahi kasu askotan) eta langileek ez dute kultura sindikalik (haien afiliazio maila oso baxua da, nahiz eta gorantz doan). Ordezkarikari sindikalaren irudia ez da ohikoa erakunde profesionalizatuetan, nahiz eta gorantz doan. Hala eta guztiz ere, Hirugarren Sektoretik kritikatu egiten da sindikatuak berandu agertu izana eta oraindik benetako funtzionamenduaz jabetu ez izana. Sindikatuetatik, aldiz, sektore jakin bateko lan eskubideetan bereizketarik ezin dutela egin diote, langile guztiei horiek bermatu behar izanez. [G 70]

Erakundeetako barne sustapena ez dago estandarizatuta, eta ez da protokolo bidez zehaztutako irizpideekin gidatzen. Egoera hori, neurri batean, erakundeen jatorriagatik jazotzen da, eta beste neurri batean haien tamainagatik. Izan ere, antolamenduari dagokionez nahiko lauak diren erakundeak dira, gehienez ere hiru maila agertuz tamaina handieneko erakundeetan. [G 73]

Datu horiek, eta txostenak aztertzen dituen beste askok, sektorearen ikuspegi zehatza eskaintzen dute, baita azpi-sektore bakoitzarena ere. Hala ere, Arartekoaren ikuspegitik interesgarria deritzogu, laburpen moduan, sektorearen

baldintzatzaile nagusiak diren elementuak azpimarratzea eta, beraz, zerbitzuaren kalitateari edo erabiltzaileen edo profesionalen eskubideei eragiten dietenak.

Sei gai garrantzitsuren inguruan laburbil ditzakegu

• **Sektorean azpimarragarrien eta baldintzatzaile diren elementuak**

1. Azpimarratu beharreko lehenengo gauza sumatutako egoera aniztasun handia izan behar da:

- erakunde bakoitzak hartutako biztanleriaren sektorearen arabera da (ezgaituak; bazterkeria arriskuan dauden pertsonak; hirugarren adina; etorkinak; toxikomaniak...);
- baliabideak zein lurraldetan kokatzen diren edo horiek diruz laguntzen dituen administrazioa zein den gorabehera egoera ezberdina da;
- egoera ezberdina da ere erakundearen tamainaren, haren historiaren, profesionalizazio mailaren, negoziazio gaitasunaren... arabera.

Hiru ezaugarri horiek hemen aztertutako gai guztiei eragiten diete ia, kontuan hartu diren ia lan baldintza guztiei: egonkortasuna lanean, egoera ekonomikoa, lan ordutegiak eta abar.

Eta beharrezkoa da hori guztia azpimarratzea, txostenak berak eta, batez ere, haren gomendioek duten zailtasun nagusienetako bat delako: erakunde jakin batentzat onargarria edo presazkoa dena, izan liteke beste erakunde batek aspaldi gainditutakoa izatea. Aniztasuna da, beraz, sektore osoa definitzen duen ezaugarriarik azpimarragarriena.

2. Baliabide kopuru esanguratsurako berezko baliabideak lortzeko behar besteko gaitasuna duten erakunde oso indartsu edo azpisektore batzuk izan ezik, orokorrean erakundeak finantzaketa publikoaren mendekoak dira. Ondorioz,

finantzaketaren baldintzak nolakoak izan, horrelakoak izango dira ere bertan lan egiten duten profesionalen lan baldintzak.

3. Nahiko eskala argia dago finantzaketa sistemetan, diru-laguntzetatik (urtekoak normalean, eta kopuru baxuagoekin) hitzarmen eta kontratuetaraino joanez (normalean segurtasun handiagoa eta kopuru hobeak eskainiz; zenbaitetan, eskainitako zerbitzu osoaren kostuak estaltzera ere irits daitezke). Urteko diru-laguntzei esker bizi denak hitzarmen edo kontratu egonkorragoa lortu nahi du; hitzarmena edo kontratua duenak, sektore publikoaren baldintzak berdindu nahi ditu.
4. Programek edo baliabideek diru-laguntzen bidetik jasotzen badituzte laguntzak bereziki, oso ohikoa izaten da laguntza (neurri batean edo beste batean) ematen duten administrazioak bat baino gehiago izatea: aldundiak, udalak, Eusko Jaurlaritzaren sail ezberdinak... Normalean lan eremuak izaten dira (adibidez gizarte bazterkeriaren aurkako borroka), eta horietan administrazioak dituen eskumenak ez dira behar beste argiak izaten. Ondorioz, aurrekontu konpromisoak ez dira hain nabarmenak ere izaten. Ondorioz, erakundeek urtero bilatu behar dituzte finantzaketa iturriak eta horrek etengabeko zalantzan mantentzen ditu programak.

Horri administrazioaren jardun txarra eransten badiogu –erakunde honek lehen ere salaturikoa eta gomendio orokorren baten xede ere izandakoa–, adibidez urteko deialdien ebazpena eta ordainketak urtean oso aurrera eginda egitea (zenbaitetan urtea amaitzear dagoenean), erraz imajina daiteke erakunde batzuen ezegonkortasuna eta zailtasunak nolakoak diren programak eta zerbitzuak mantendu nahi badituzte.

5. Zerbitzu jakin bat finantzatzeko edo diru-laguntza edo hitzarmen edo kontratu bidez laguntzeko dauden arazoak ez dira beti argiak izaten, ezta baliabide bat X administrazioak % 50ean finantzatzeko eta beste hura % 20 edo % 30ean

bakarrik finantzatzeko dauden arrazoiak zeintzuk diren ere (funtzio berdinak beteta ere).

Lehenengo kasuan, finantzaketarako bide bat edo beste aukeratzeak zerikusi zuzena du kasuan kasuko administrazioak zerbitzua emateri dagokionez duen konpromiso edo erantzukizun mailarekin. Beste kasuan (administrazio jakin batek gain hartutako kostuaren ehunekoa), badirudi hainbat faktoreren eragina dela kontua, adibidez, urte horretarako dagoen aurrekontu kopurua edo deialdi edo ibilbide horretarako dagoena, edo erakundeen negoziazio gaitasuna.

Egoera hori argi geratzen da gizartearen eremuan “zerbitzu sorta” falta izateagatik, horrek argi ezarriko lukeelako zein baliabide edo programa hartzen diren beharrezkotzat eta zeintzuk diren administrazio bakoitzari egokituriko erantzukizunak.

6. Orain arte sektorearen ardurapekoak baino administrazioen ardurapekoak diren Gizarte ekintzaren baldintzatzaile batzuk adierazi eta azpimarratu baditugu ere, komenigarria da aldi berean txosten honek sektorean bertan sumatutako “ahultasun” batzuk ere gutxienez azpimarratzea. Adibide modura hurrengoak egongo lirarteke: erakundeen euren kudeaketa gaitasuna, profesionalizazio maila edo kontrataturiko profesionalen eta erakundearen zuzendaritza batzordearen arteko harremanak, beti atseginak izaten ez direnak.

Logikoki, gure gomendioek –legeriak Arartekoari emandako funtzioekin bat etorriz– arreta emango diete erakunde publikoei dagozkien hobekuntzei, baina komeni da ez ahaztea beharrezkoa dela ere hobekuntzak sartzea erakundeen antolamendu edo praktketan bertan.

- **Gomendioak**

Gure gomendioetan esan dudan bezala- legeak Arartekoari ematen dizkion funtzioekin bat-, horiek erakunde publikoei dagozkien hobekuntzetan biltzen dira.

Txostenean, zehazki, tartean diren administrazioei zuzendutako hamahiru gomendio bildu ditugu edo, nahiago izanez gero, hamabi gomendio, eta baita sektoreari berari edo beste gizarte eragile batzuei zuzendutako bukaerako iradokizun batzuk ere.

Pantailan ageri direnak dira: [→ Gomendioak

1. sektorearen etorkizunerako funtsezko gaia erabat.
2. Arartekoak ohiko hainbat txostenetan egin duen gomendioa.
3. Erabiliko den finantziario bidearekin oso lotuta dagoen gomendioa (diru-laguntzak, hitzarmenak edo kontratuak).
4. Egun lurraldeen eta/edo azpisektoreen artean dauden aldeak gutxitzea.
5. (adibidez, lan-arriskuen prebentzioari, datuen babesari edo euskalduntzerako laguntzei buruz ari gara).
6. Langileen prestakuntza iraunkorra bultzatzea.
7. Bereziki altua dena zenbait azpi-sektoretan.
8. Fenomeno berri xamarra baina eragin handia duena zenbait sektoretan, hirugarren adinean, esaterako.
9. Praktika egokiak ebaluatu eta barreiatzea.
10. Plan eta ebaluazio publiko eta parte-hartzekoak bultzatzea.
11. Guztiz beharrezkoa kontrako erreakzioen aurrean, adibidez, gutxiagotutako populazioari zuzendutako baliabideak sortzearen inguruan.
12. Boluntario taldea bultzatu eta haren alde egitea.
13. Sindikatuen paperari eta beste erakundeek sektorean duten parte-hartzeari dagokionez, bankuen gizarte ekintzak, adibidez.

Gomendio guztiak –hamahiruak- beharrezkoak iruditzen zaizkigu. Baina, Batzorde honen aurrean, eta bere garrantziagatik eta zuei dagozkizuen funtzioengatik, bereziki lehenengoa nabarmendu nahiko nuke.

Txostenak agertzen duen moduan, Administrazioak zerbitzu bat publikotzat jotzeak eta beste bat horrela ez hartzeak eragin handia du zerbitzua kudeatzen duen

erakundearen lan baldintzetan eta langileen lan baldintzetan. Administrazioaren ustez, bere erantzukizuna handiagoa da zerbitzu publikoak edo zerbitzu publikoei osagarriak zaizkienak kudeatzen dituzten erakundeetan (kontratazioa eta hitzarmena), eta txikiagoa, aldiz, beste baliabide batzuk kudeatzen dituzten horietan (diru-laguntzak). Kasu honetan, erakundearen euren erantzukizuna dela uste du zerbitzuaren kostua estaliko duen finantzaketa izatea.

Arazoa da, kasu askotan, bereizte hori argia ez dela, ez dagoela argitasunez definituta.

Uste dugu egoera hori gaintitu egin behar dela (osasunarena edo hezkuntzarena bezalako beste zerbitzu batzuekin egiten den modura) gizarte eremurako zerbitzu multzoa ezarriz, eta, ondorioz, kasu bakoitzean Administrazioak gain hartutako erantzukizunak argituz. Ziurrenik, Gizarte Zerbitzuen Lege berri batek, edo gizarte eskubideen kartak, edo zerbitzu kartak... egoera hori argitu beharko luke. Erakunde honi herri-administrazioek emandako zerbitzu eta baliabide mugaketa argiagoaren beharra nabarmentzea dagokio bakarrik, eskumen banaketa zerbitzuaren kalitatearen kontrako elementu izatea saihestuz. Eta hori da lehenengo gomendioan eskatzen dena.

- **Aurkezpen hau esker oneko, onespeneko eta konpromisozko hitz batzuekin amaitu nahi nuke:**
  - Gure onspena milaka profesional eta are milako pertsona gehiago hartzen dituen sektore oso bati (azken horien kasuan, gainera, ordainsaririk jaso gabe); egunero arrisku edo ahultasun bereziko egoeretan dauden gure gizarteko pertsonetikiko konpromisoa erakusten dute: mendetasun egoeran dauden adinekoekin, arrisku edo babesik gabeko egoeran dauden adingabekoekin, ezgaituekin, bazterkeria larriko arriskuan dauden pertsonekin, etorkinekin...

- Eskerrik asko, txosten hau posible egin duten pertsona guztiei: Ados Consultingi, elkarrizketaturiko pertsona guztiei, eztabaida taldeetan edo Delphi galdera-sortan parte hartu zutenei, gure galdera-sorta zabala erantzun zutenei (ez zen garai hartan jaso zuten bakarra izan).
- Konpromisoa sektorearen hobekuntzarekin Arartekoa bezalako erakunde baten partetik, pertsona guztien eskubideen bermatzaile izaki. Aitzitik, bereziki ahulak diren biztanle sektoreei arreta berezia eman nahi zaie.

Arartekoa bezalako erakunde inpartzial batetik sektore honen ikuspegi orokorra emateak uste dugu datozen urteetan sektoreko baldintzak hobetzen lagun dezakeela, eta, horrekin, pertsona guztien eskaintzen diegun zerbitzua hobetzen lagun daitekeela. Azken batean, hori da gai honetan agertzen diren entitate, zerbitzu, administrazio eta erakunde guztien azken helburua.

